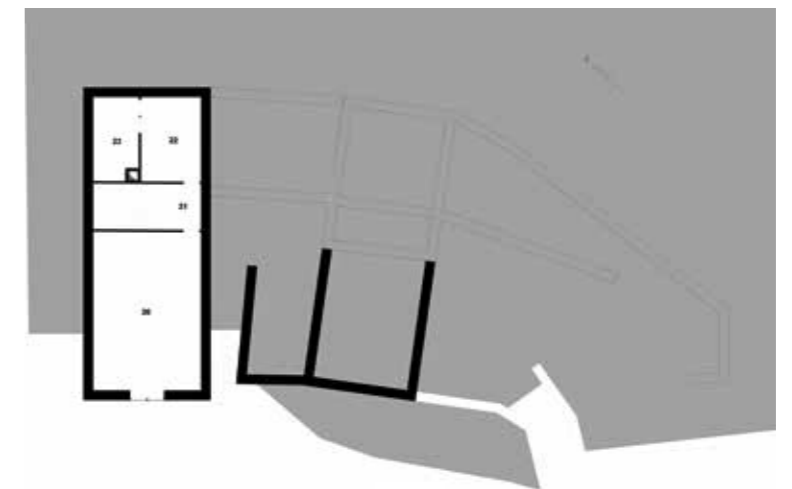

01 Fogadóter	13 Raktár
02 Turisztikai iroda	14 Mozg.WC
03 Előter	15 FFI WC
04 Raktár	16 Női WC
05 Szem.WC	17 Oktatóter
06 Lépcsőtér	18 Fedett terasz
07 Közlekedő	19 Terasz
08 Szem.WC	20 Manufaktúra
09 Teakonyha	21 Lépcsőtér
10 Tárgyaló	22 Raktár
11 Tárgyaló	23 Gépészet
12 Teázo	

Kevesen tudják, hogy a gyógynövény-termesztésnek hazánkban évszázados hagyományai vannak. Az első írásos emlékeink a középkorból származnak, amikor már kis házi kertekben, saját felhasználásra termesztettek egyes növényeket, melyek kezdetben a kolostorok és a nemesi udvarok gyógynövénykertjét gyarapították. Méliusz Juhász Péter 1578-ban írt Herbárium volt az első magyar orvosi füveskönyv, melyben a gyógynövények gyűjtéséről és felhasználásáról olvashatunk. A világon először – 1915-ben – Magyarországon hoztak létre Gyógynövény Kísérleti Állomást, mely hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország Európa vezető gyógynövénytermesztő országává váljon. A mai napig világhírű és a nemzetközi piacokon keresett árucikk például a levendula, a szabolcsi menta, a magyar kamilla. Bár köztudott, hogy a korszerű gyógyszerek mintegy negyede tartalmaz gyógynövényekből származó alapanyagot, a dédanyáink által ismert házi gyógymódok mára feledésbe merültek. Nem küldjük fára mászni gyerekeinket friss hársfavirágért, nem gyűjtjük a bodzát, a csipkebogyót, a kiskertekben nem találunk már kamillát, körömvirágot. Az egykor közös tudásként élő népi gyógymódokat és a gyógynövények ismeretét csupán egy-két megszállott füvesember őrzi. Ezt

Manufaktúra alaprajza ▲

Földszinti alaprajz ▲

felismerve született meg Takács Ferenc kertészmérnök-tanár, gomba- és gyógynövényszakértő gondolataiban a Gyógynövény-völgy elképzelése, miközben az általa vezetett családi gazdaság egyre több gyógynövény termesztését, szárítását, feldolgozását végezte már a környé-

ken. A teakeverékeiről és gyógypálinkáiról híres szakember tudása ekkorra már túlnőtt családi házában, így a 7000 négyzetméteres zánkai kertbe, ahol időszakosan több mint 400-féle gyógynövény terem meg, egy sokoldalú szolgáltatást nyújtó ököcentrumot álmódott.

GYÓGYNÖVÉNY-VÖLGY

Ököcentrum, Zánka

Építész:
Krissán András DLA

Szöveg:
Dénes Eszter

Fotó:
Bujnovszky Tamás

1. Gyógynövény-manufaktúra
2. Parkoló
3. Üzemi terület
4. Református iskola
5. Református templom

Helyszínrajz ▲

Gyógynövény-völgy Ökocentrum, Zánka

Átadás: 2014

Építész: Krizsán András DLA
(Modum Építésziroda Kft.)

Építész munkatárs:

Takács Gabriella, Nagy László

Statika: Medek Ákos, Szarka Gergely
(Medek Iroda Kft.)

Épületgépészet: Rosza Csaba
(Pumpero Bt.)

Elektromos tervező: Kovács Zsuzsa
(Qualico Kft.)

Kivitelező: Szegő László (Bordatore Bt.)

A Balaton-felvidék minden megpróbáltatás ellenére máig őrzi jellegzetes hangulatát, táji, természeti értékeit. Ennek egyik oka, hogy vannak építészek, építetők, helyiek és bebírók, akik ezt az örökséget megőrizni és folytatni akarják. Közéjük tartozik az egykor képviselőként és alpolgármesterként is a települést szolgáló gyógynövényszakértő, Takács Ferenc, aki az építés kiválasztását sem bízta a véletlenre.

A feladattal a régióban főépítészként és tervezőként is bizonyított Krizsán Andrást bízta meg, aki a tájegységre jellemző népi építészet szakavatott ismerője. Az általa néhány éve összeállított Balaton-felvidéki Építészeti Útmutató közérthetően ismereti azokat a jól meghatározható technikákat, amelyek alkalmazásával a hagyományos építészeti karakterhez és az egységes faluképhez jobban igazodó, arányosabb, esztétikusabb épület építhető.

Tájidegen toronyépületével az úttörőváros sokáig jelképe, a közelmúltig pedig egyetlen katalizátora volt a község fejlődésének, megélhetést és munkahelyet kínálva a környékbelieknek. A település igazi arca azonban az iskolát és a sziklaszirten álló, 12. századi református templomot rejtő ófalu. Ennek határán, a Köveskál felé kivezető út mentén áll a fejlődés új távlatait nyitó, 2014-ben átadott Gyógynövény-völgy Központ.

Az ófaluból Köveskál felé haladva, a Káli-medence kapujában két hangsúlyos, a déli lejtő és a főút felé is hófehér oromfalas, archetipikus ház áll a domboldalban. A funkció által megkívtat nagy alapterületet ellensúlyozandó, két kisebb, a helyhez igazodó léptékű épületrész alkotja az együttest, melyek a terep adottságait maximálisan kihasználva simulnak a tájba. Oromfaluk a lejtő irányában finoman egymásra, míg a főút felé egymástól kismértékben elfordulnak, érzékenyen illeszkedve az organikus fejlődő, hagyományos utcaképhez. Egytraktusos, nyugodt, égett agyagcseréppel fedett nyeregtetős tömegükben, fehér falaikban a magyar népi építészet hagyományát követik. Sajnos a nagy, tagolatlan cserépfelületek szépsége kevésbé érvényesül az ide elhelyezett, idegenül ható, de kétségtelenül hasznos nap-elemek miatt. A két épületrészt fél nyeregtetővel fedett, permi vörös homokkő

támfalakkal szegélyezett, teraszokra nyíló tornácós átmeneti terek kötik össze. A tájra jellemző kökerítés az utcai oromfalak közé ékelődve is megjelenik. A homlokzat kialakítása harmonikus arányokra épül, a fehér felületeken megjelenő aszimmetrikus nyílások körül a hagyományos vakolatkeret kortárs átírata jelenik meg. A manufaktúra és oktatóközpont alsó szintjén működik az ültetvényvel intenzíven együtt élő feldolgozóműhely. A gyűjtés vagy betakarítás utáni válogatás, szárítás, lepárlás, a tinktúrák készítése zajlik itt, mely folyamatok a látogatók számára is nyomon követhetők, sőt, kipróbálhatók. Egy szinttel följebb, az egyik szárnyban az utcafrontról megközelíthetően turisztikai iroda, tárgyalók, míg a másik szárnyban az oktatóterem és a teázó helyezkedik el. A két tömeget a fogadótérnek és kiszolgálóegységeknek helyet adó, kőfalú nyaktág köti össze.

Krizsán András építész nem először tesz tanúbizonyságot az általa összeállított Balaton-felvidéki Építészeti Útmutatóban foglalt elvek gyakorlati megvaló-

síthatóságáról. Egyszerű, nyugodt forma, minőségi és természetes anyagok, tiszta szerkesztés jellemzi a tájba illesztett épületet, mely mintaként szol-

gálhat arra, hogyan kell ebben a jellegzetes környezetben viselkedni, megőrizve örökségünket, új értéket teremtve.

HERB-VALLEY, ECOLOGICAL CENTRE IN ZÁNKA

ARCHITECT: DLA ANDRÁS KRIZSÁN | TEXT BY: ESZTER DÉNES

In Hungary, the tradition of cultivating medicinal herbs goes back to untold centuries. The lavender, the Szabolcs mint or the Hungarian chamomile are just some of the world-famous items in high demand on international markets. While home remedies practiced by our ancestors have been largely forgotten, a handful of dedicated healers are still versed in the use of herbs and popular medicine, passed down through word of mouth. Wishing to continue this tradition, the idea of the Herb-Valley was developed by herbalist and horticulturist Ferenc Takács. Against all odds, the landscape of the Balaton Uplands has successfully preserved its highly characteristic atmosphere and natural charm. Convinced by the dedication demonstrated in compiling his recently published Architectural Guide to the Balaton Uplands, a volume that provides a comprehensive account of several distinctive techniques used for creating aesthetically appealing, balanced buildings that agree well with the traditional architectural style, Ferenc Takács commissioned Master Architect and designer András Krizsán to lead the herbs manufacture and educational centre. Eloquently proving that these principles can easily be put into practice, his homes are a combination of simple and calm shapes, high quality natural materials and sleek structures that blend smoothly into the landscape, successfully continuing the ancestral traditions in a modern environment.